

HRVATSKA ŠEVČENKIANA

(*Hrvatska ševčeniana*. Priredio Jevgenij Paščenko. Hrvatsko-ukrajinsko društvo. Zagreb, 2011. Str. 211)

Dijana Dill
(Zagreb)

Povodom 150. obljetnice smrti i prijenosa posmrtnih ostataka T. Ševčenka iz St. Peterburga u Kaniv u Ukrajini, u Konferencijskoj dvorani knjižnice Filozofskog fakulteta predstavljena je knjiga *Hrvatska ševčeniana* – izbor radova o piscu, objavljenih u Hrvatskoj XIX–XXI. st. koju je priredio i uvod napisao pročelnik Katedre za ukrajinski jezik i književnost na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, a ujedno i predsjednik Udruge hrvatskih ukrajinjista, dr. sc. Jevgenij Paščenko. Knjiga je izašla uz potporu Hrvatsko-ukrajinskoga društva koje je predstavljao mr. sc. Miroslav Kirinčić kao uvodničar. Knjigu su predstavili recenzenti knjige prof. dr. Vinko Brešić i dr. sc. Cvijeta Pavlović te sam priređivač dr. sc. Jevgenij Paščenko. Izdanje okuplja književne kritike, točnije 19 radova nastalih od sredine XIX. st. do danas koji govore o Tarasu Ševčenku – središnjoj figuri u ukrajinskoj književnosti, stvaraocu koji je ukrajinski jezik i samu nacionalnu osviještenost ukrajinskog naroda podigao na novu razinu.

Upravo preko stvaralaštva velikoga pjesnika hrvatski je adresat primao i stvarao predodžbe o ukrajinskoj književnosti, kulturi pa i samoj Ukrajini i ukrajinskom narodu. Od 19. st. pa do danas ime T. Ševčenka i njegovo stvaralaštvo prisutni su u književnoj kritici i periodici. Fenomen Ševčenka već dva stoljeća ne gubi na aktualnosti, a pogotovo na njoj dobiva u posljed-

nja dva desetljeća neovisnosti Ukrajine. Ukrajinci, koji su kroz svoju povijest proživljavali represije raznih režima, od negiranja svih nacionalnih vrijednosti, raznih zabrana i udara na vlastiti jezik, u ličnosti Tarasa Ševčenka pronašli su pjesnika poslanog od Boga. Za Ukrajinca Tarasa Ševčenka je prorok koji je uspio ujediniti razna pokoljenja i generacije i koji je u svojim riječima sačuvao i zapečatio tradiciju, povijest, jezik i kulturu jednog naroda. Za buđenje nacionalne svijesti kod Ukrajinaca on je sam učinio ono što su kao pandan u drugih naroda učinili cijeli pokreti.

Hrvatska ševčenkiana kao grana hrvatske ukrajinijane prisutna je u kritičkim ostvarenjima od suvremenika ukrajinskog pjesnika pa sve do danas. Upravo ovaj zbornik objedinjuje reprezentativne ostvaraje kritičkog prikaza stvaralaštva Ševčenka, ali ujedno prikazuje razvijanje recepcije Ukrajine u hrvatskom društvu kroz razna razdoblja.

Ševčenkiana u Hrvata započinje od Augusta Šenoa koji je 1863. započeo tradiciju prevođenja T. Ševčenka na ovim prostorima, a tu tradiciju nastavlja August Harambašić svojim prijevodima i kritičkim osvrtom na stvaralaštvo ukrajinskog pjesnika.

Kroz prikaz Harambašića, ali i ostalih kritičara u ovome zborniku opisuje se stvaraočeva biografija koja se razlikuje u manjim detaljima i koja ocrta percepciju pjesnikova života u različitim vremenskim razdobljima.

Zbornik *Hrvatska ševčenkiana* ujediniuje radove o Tarasu Ševčenku kroz period od dva stoljeća. Pod pojmom hrvatska ševčenkiana prvenstveno se misli na osnovne izražaje doživljavanja ukrajinskog pisca, ali kroz njega i njegove domovine u Hrvatskoj i u ovoj knjizi mjesto su našli tekstovi koji pokušavaju predočiti najznačajnijeg ukrajinskog pisca, a u njima se očituje i kontekst u samoj Hrvatskoj. Uz radove književnih osvrti i kritika u zborniku se nalaze i tekstovi koji su posvećeni obilježavanju obljetnica Ševčenkova rođenja ili smrti. Izdanje je uokvireno uvodom izdavača J. Paščenka te njegovim osvrtom na stvaralaštvo, lik i značenje ukrajinskog pjesnika. Kritike s početka zbornika potječu iz osamdesetih i devedesetih godina XIX. st. (Harambašić, Bragalja, Popović), s početka XX. st. (Grgec, Petanek, Bučar) te iz tridesetih godina XX. st. (Badalić, Lukjanović, Hardovyj, Vukelić, Ivahnjuk, Patola, Krmpotić, Kozarčanin). Vrijeme Drugog svjetskog rata (Gašparović) i neposredno nakon rata (Flaker) donosi vrijedne analize stvaralaštva ukrajinskog pjesnika proroka. Već kao kanonska tema u znanosti Ševčenko se pojavljuje u tekstovima suvremene književne kritike (Badalić, Paščenko).

U tekstovima o pjesniku mi iščitavamo i sudbinu njegove zemlje, što je najviše vidljivo po samoj terminologiji koju autori koriste, a koja je često

opterećena ruskom terminologijom, od naziva Malorus pa nadalje. Tekstovi s početka zbornika (Harambašić i Bragalja) oslikavaju pjesnikov život, upoznaju nas s epizodama iz njegove biografije i njegovom teškom sudbinom. Kroz analizu pjesnikova stvaralaštva vidljiv je osjećaj duhovne bliskosti s Ukrajinom. M. Popović upoznaje nas s kontekstom zabrane ukrajinstva. U svome radu bavi se i pojašnjavanjem antropoloških osobina Ukrajinaca kako bi što bolje dočarao da su oni narod za sebe. Početkom XX. st. autori su posredstvom i zapadnih slavistika prikazivali ukrajinskog pjesnika, ali i stanje u samoj Ukrajini za vrijeme 1. svjetskog rata. S jačanjem ukrajinskih emigranata u Hrvatskoj dolazi i do jačanja ševčenkiane što je vidljivo u izdavanju zbornika posvećenom nacionalnom piscu. U tome zborniku Badalić poredbeno piše o Ševčenku. Tridesetih i četrdesetih godina nastale su publikacije na koje je utjecala suradnja hrvatskih znanstvenika s onima iz Galicije što je vidljivo u osvrtu B. Krmpotića koji piše o utjecaju Ševčenka na Harambašića.

Osim Harambašića o Ševčenku je pisao još jedan hrvatski književnik – Ivo Kozarčanin koji u vrijeme prije II. svjetskog rata spominje potrebu novog prijevoda Ševčenkovih djela.

Srodnost ukrajinske i hrvatske problematike u kontekstu neovisnosti, odnosno neimanja iste, dolazi do izražaja u zbližavanju intelektualaca dvaju slavenskih naroda u ratnim i poratnim godinama. Iz tog razdoblja datira tekst S. Gašparovića koji predstavlja jedan od vrhunaca hrvatske ševčenkiane.

Aleksandar Flaker i Ankica Menac ključne su ličnosti nove hrvatske ukrajinistika. U zbornik je uvršten rad A. Flakera o T. Ševčenku uz prijevod pjesme Zapovit A. Menac, u kojem se Ševčenko prikazuje kao borac i revolucionar s time da ta dva pojma poprimaju novo značenje.

U radu J. Badalića obrađena je recepcija T. Ševčenka u Hrvatskoj od Šenoe pa nadalje.

Na samom kraju zbornika priređivač J. Paščenko svojim tekstom *Fenomen T. Ševčenka* zaokružuje hrvatsku ševčenkianu. Kroz analizu života i stvaralaštva velikoga pjesnika Paščenko prikazuje i percepciju Ševčenka u različitim kontekstima te interpretira i pjesnikov utjecaj na nacionalnu svijest od vremena njegovog života do danas. Tekst završava kratkim prikazom hrvatske ševčenkiane koja je ovim zbornikom detaljnije prikazana.

Iako svaki osvrt u zborniku donosi biografske podatke koje smo već susreli u kod drugih kritičara, svaki od njih iznosi vlastito viđenje Ševčenka s novim podacima. Priređivač je odabrao tekstove koji zajedno, kao cjelina čine cjelovitu sliku.

Hrvatska ševčenkiana jedna je u nizu brojnih publikacija višegodišnjih istraživanja prof. Jevgenija Paščenka, kojima je autor i priređivač *Ucrainiane Croatice* dao svoj neizmjerni doprinos hrvatskoj ukrajinistici jer je na jednome mjestu okupio tekstove iz periodike i raznih zbornika tako da čitatelj ima priliku upoznati ne samo stvaraoca kojemu su ti tekstovi posvećeni, već ponajprije percepciju jednoga naroda u očima drugoga kroz dugačak period od dva stoljeća.

Predočeni zbornik predstavlja kod nas prvo izdanje u kojem se prati percepcija jednoga nacionalnoga pisaca u inonacionalnoj, u ovome slučaju hrvatskoj kulturi. Stvorenom je sintezom kritičke misli priređivač prikazao svojevrstan kontinuitet trajne pozornosti hrvatske kulturne javnosti prema ukrajinskoj književnosti u kojoj je jedna od središnjih figura upravo ukrajinski pjesnik.

Hrvatska ševčenkiana daje čitatelju nove poticaje za daljnja čitanja opsežnog književnog ostvarenja pjesnika čija potraga ostaje vrijediti kao snažna i bezvremena poruka i trajno je svjedočanstvo prepoznavanja dvaju slavenskih, kroz povijest i kulturu povezanih naroda. Zbornik predstavlja, kako naznačuje priređivač, jedan od koraka prema stvaranju cjelovite povijesti hrvatske ukrajinistike. Naredni je zadatak – dati zbornik tekstova koji su kroz taj povijesni razvoj formirali hrvatsku ukrajinistiku. Osim književnopovijesnog značaja prikazani zbornik je važan na aktualnost Ševčenkogovog pjesništva i u XXI. stoljeću. Poezija Tarasa Ševčenka iziskuje i zaslužuje opsežniji suvremeni prijevod na što upućuje ova knjiga.

Primljeno 11. rujna 2011.